

Jämsän Hiidenmäki, Valtakunnansali 1 ja 2 Moniperiodisten kohteiden koekaivaus Hiidenmäen eritasoliittymän kohdalla

Kreetta Lesell 2008

F145401:2

MUSEOVIRASTO

Sisällys:

Sisällysluettelo	1
Arkistotiedot	2
1. Johdanto	4
Lähestymiskartta	5
Peruskarttaote	6
2. Vesistöhistoria	7
3. Tutkimushistoria	7
4. Tutkimusten tarkoitus	7
5. Kaivaukset	8
5. Sijainti, ympäristö ja tutkimusalueet	8
5.1 Kaivausmenetelmät	8
6. Koekuopat, löydöt ja jatkotutkimustarve	9
6.1. Jämsä Valtakunnansali 1	9
6.2. Jämsä Valtakunnansali 2	10
6.3. Jämsä Hiidenmäki	11
7. Pintapöiminta	12
7.1. Jämsä Valtakunnansali 1	12
7.2. Jämsä Valtakunnansali 2	12
7.3. Tien nro 16573 itäpuolella olevat alueet	13
8. Yhteenveto	13
Valokuvat	14–20
Negatiiviluettelo	21
Diapositiiviluettelo	22
Karttaluettelo	23
Koekuoppaluettelo	23
Kartat	27–33

Arkistotiedot

Kohteiden nimet:

Jämsä Valtakunnansali 1 182010056 moniperiodinen asuinpaikka

Jämsä Valtakunnansali 2 182010057 moniperiodinen asuinpaikka

Jämsä Hiidenmäki 182010067 rautakautinen polttokenttäkalmisto

Peruskartta: 223307 Jämsä

Sijainti:

Valtakunnansali 1 *pkoo:* 6862746 *ikoo:*3405812 *Z/m.mpy alin:* 82 *ylin:* 93 keskipiste

Valtakunnansali 2 *pkoo:* 6862719 *ikoo:*3405985 *Z/m.mpy alin:* 93 *ylin:* keskipiste

Hiidenmäki *pkoo:* 6862847 *ikoo:*3405662 *Z/m.mpy alin:* 95 *ylin:* keskipiste

vuoden 2008 koekuoppien keskipiste Hiidenmäen eteläosassa *pkoo:* 6862807 *ikoo:*34057782

Z/m.mpy alin: 91

Kaivausraportti: Museovirasto / arkeologian osasto

Koekaivausten johtaminen ja raportin laatiminen: FM Kreetta Lesell, Museovirasto

Tilat:

Jämsä Valtakunnansali 1

Kunta: Jämsä

Kiinteistötunnus:182-410-3-146 Pälämäki

Jämsä Valtakunnansali 2

Kunta: Jämsä

Kiinteistötunnus:182-410-3-130 Maskula

Jämsä Hiidenmäki

Kunta: Jämsä

Kiinteistötunnus: 182-410-2-62 Päivölä

Tutkimuskustannukset: Keski-Suomen tiepiiri

Budjetti: 19900 €

Kenttätyöaika: 12.–23.5. 2008

Tutkitun alueen laajuus:

Jämsä Valtakunnansali 1060 m²

Jämsä Valtakunnansali 2800 m²

Jämsä Hiidenmäki 40 m²

yhteensä 3900 m²

Kaivetun alueen laajuus:

Jämsä Valtakunnansali 6 m²

Jämsä Valtakunnansali 8,5 m²

Jämsä Hiidenmäki 2,75 m²

yhteensä 17,25 m²

Löydöt:

Jämsä Valtakunnansali 1 KM 37561: 1–78, diar. 14.11.2008

Jämsä Valtakunnansali 2 KM 37562:1–38, diar. 14.11.2008

Jämsä Hiidenmäki KM 37716 :1–78, diar. 12.12.2008

Aikaisemmat tutkimukset:

Valtakunnansali 1:

Kaarlo Katiskoski 1994 inventointi

Timo Sepänmaa 1995 tarkastus

Valtakunnansali 2:

Kaarlo Katiskoski 1994 inventointi

Timo Sepänmaa 1995 tarkastus

Hiidenmäki:

Timo Sepänmaa 1999 tarkastus

Mirja Miettinen 2002 tarkastus

Simo Vanhatalo 2002 koekaivaus

Simo Vanhatalo 2003 koekaivaus

Simo Vanhatalo 2004 koekaivaus

Eeva-Liisa Schulz, Päivi Kankkunen ja Simo Vanhatalo 2006 tarkastus

Aikaisemmat löydöt:

Valtakunnansali 1: KM 28585 ja KM 29446

Valtakunnansali 2: KM 28583 ja KM 29447

Hiidenmäki: KM 33025, KM 33293, KM 33293 ja KM 34857

Lähestymiskartta s. 5

Peruskarttaote s. 6

Kartat: s. 27–33

Valokuvat ja diat:

Jämsä Valtakunnansali 1 valokuvat s. 16–19, Negatiivit: F145402:1–8, Diat: D61226:1–9

Jämsä Valtakunnansali 2 valokuvat s. 14–18, Negatiivit: F145401:1–4, Diat: D61227:1–4

Jämsä Hiidenmäki valokuvat s. 20, Negatiivit: F145403:1–2, Diat: D612281:1–2

1. JOHDANTO

Keski-Suomen tiepiiri uudistaa ja parantaa valtatie 9 linjausta Jämsässä. Osana suunnitelmaa on valtatie 9 ja tien nro 16573 risteuksen muuttaminen eritasoliittymäksi Hiidenmäen kohdalla. Risteysalueelle ja sen läheisyyteen sijoittuu kolme muinaismuistolain suojelemaa esihistoriallista kohdetta, jotka ovat Hiidenmäen eteläisin osa, Valtakunnansali 1:n luoteisosassa ja Jämsän Valtakunnansali 2:n koillisosa. Lisäksi näkymä kuuluu valtakunnallisesti suojeltavaan arvokkaaseen maisemakokonaisuuteen.

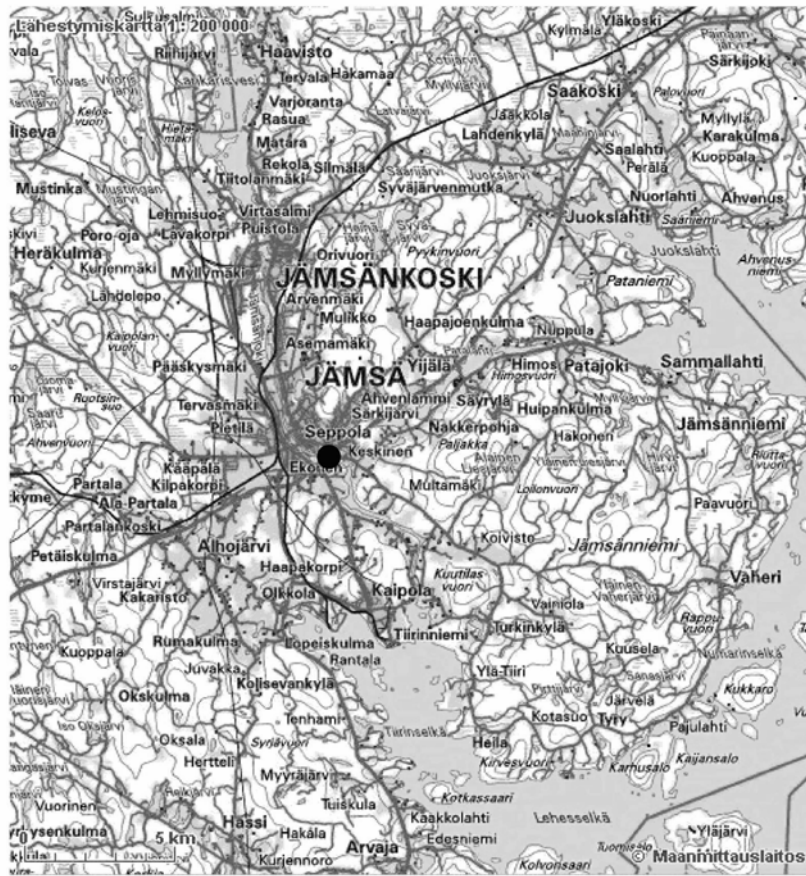
Jämsän Hiidenmäen rautakautinen polttokenttäkalmisto on valtakunnallisesti tärkeä muinaisjäännöskohde. Varsinainen kalmistoalue on tulevasta eritasoliittymästä lounaaseen, mutta eritasoliittymän lähellä olevan omakotitalon pihalta on löytynyt rautakuonaa, joten muinaisjäännöksen alue ulottuu tänne saakka. Valtakunnansali 1 ja 2 ovat moniperiodisia kohteita, joilta on löytynyt sekä rauta- että kivikautisia löytöjä. Koekaivausten tarkoituksena oli selvittää muinaisjäännöskohteiden säilyneisyys tulevilla risteysalueella ja määrittellä jatkotutkimusten tarve.

Koska Jämsän eritasoliittymän koekaivaukset olivat muinaismuistolain 15 § mukaiset, kaivauksen kustannukset rahoitti hankkeen toteuttaja, Keski-Suomen tiepiiri. Kustannukset olivat 19900 €. Kaivausten johtajana toimi FM Kreetta Lesell, piirtäjänä FM Hanna-Maria Pellinen ja tutkimusavustajana Anniina Wallin. Kaivajina olivat Lauri Viinikkala, Laura Yli-Seppälä, May-Helen Flatstrand, Tuomas Kokkonen ja Martti Tamminen. Kaivaukset toteutettiin 12.–23.5. 2008 välisenä aikana. Tutkitun alueen laajuus oli 3900 m², josta kaivettiin 17,25 m².

Koekaivausten aikana havaittiin, että Hiidenmäen kohdalla eritasoliittymän alle jäävä alue oli tuhoutunut jo aikaisemmin. Valtakunnansali 1:n alueelta löytyi rautakautisia saviastianpaloja ja kuonaa. Valtakunnansali 2:n alueella löytyi rakenteita ja pala rautakautista keramiikkaa. Lisäksi historiallisten karttojen avulla havaittiin, että Honkalan keskiaikainen kylätontti on voinut sijaita tällä alueella. Lisätutkimuksia ennen eritasoliittymän rakentamista tarvitaan Valtakunnansali 1:n luoteisosassa ja Valtakunnansali 2:n pohjoispuolella. Hiidenmäen kohdalla niitä ei tarvita. Lisätutkimukset tehtiin heinä- ja elokuussa 2009.

Helsingissä 20.1.2009

Kreetta Lesell

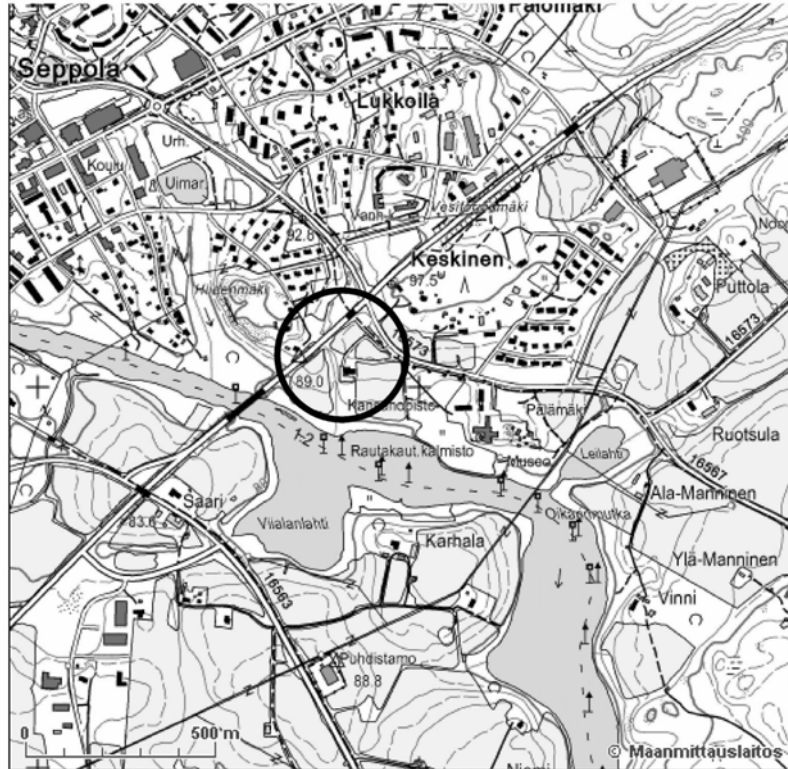

**Jämsä Hiidenmäki,
Valtakunnansali 1 ja 2
182 01 0067, 182 01 0056, 182 01 0057
Kreetta Lesell 2008**

Lähestymiskartta
Mk. 1:200 000
Taustakartta: (c) Maanmittauslaitos
(aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen
lupaa kielletty)

● Hiidenmäen sekä Valtakunnansalin 1 ja 2 alueet,
alueiden keskipiste p=6862816, i=3405876,
k=90 m mpy

**Jämsä Hiidenmäki,
Valtakunnansali 1 ja 2
182 01 0067, 182 01 0056, 182 01 0057
Kreetta Lesell 2008**

Maastokarttaote (PK 223307 JÄMSÄ)
Mk. 1:16 000
Taustakartta: (c) Maanmittauslaitos
(aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen
lupaa kielletty)

Koekuopitetut alueet sijaitsevat ympyrän sisällä,
keskipiste p=6862816, i=3405876 k=90 m mpy

2. MAISEMA JA VESISTÖHISTORIA

Jääkausi on muovannut Jämsän seutua tekemällä alueelle sille tyypillisiä pitkittäisharjuja. Mannerjää on vetäytynyt Jämsän seudulta vuoteen 9200 eKr. mennessä. Litorinameren aikana Päijänne kuroutui merestä omaksi järveksi. Vuoden 6300 eKr. tienoilla Päijänteen ranta oli noin 90 m korkeudella. Tämän jälkeen Päijänteen pinta nousi, korkeimmillaan se oli 102 metrin korkeudella noin 5000 eKr. Tämän jälkeen Päijänteen vesistö puhkaisi uuden lasku-uoman. Vesi laski aluksi nopeasti ainakin 5 metriä, tämän jälkeen veden pinta on laskenut edelleen, mutta hitaampana. Päijänteen nykyinen korkeus on noin 80 m mpy.

3. TUTKIMUSHISTORIA

Kaarlo Katiskoski löysi kohteet Valtakunnansali 1 ja 2 vuoden 1994 inventoinnissa. Inventointi tehtiin, koska tiehallinto suunnitteli tielinjan Jämsä – Säyrylä vt 4 ja vt 9 kehittämistä. Tässä inventointiraportissa Valtakunnansali 1:n nimi on Jämsä Hiidenmäki S ja Valtakunnansali 2:n nimi on Jämsä Valtakunnansali.

Katiskosken inventoinnissa Jämsän Valtakunnansali 1:n alueelta löytyi kivilajiesineen katkelma, kvartseja, kvartsiittia rauta- ja savikuonaa (KM 28585.1–7). Löytöalue oli 30 x 50 m kokoinen. Vuonna 1996 Timo Sepänmaa kävi tarkastamassa paikan ja löysi paikalta rautakauden keramiikkaa ja palanutta savea (KM 29446:1 ja 2). Löydöt tulivat 87 m korkeudella sijaitsevan törmän tuntumasta. Paikalta havaittiin myös kvartsi-iskoksia, joita ei otettu talteen.

Katiskosken inventoinnissa Jämsän Valtakunnansali 2:n alueelta löytyi keramiikkaa, savitiivistettä, kuonaa, piitä, kvartseja ja kivilajiesineiden katkelmia (KM 28583.1–16). Löytöalue sijaitsee peltorinteen puolivälistä ylöspäin, noin 50–60 metrin pituisen matkan, korkeuskäyrien suunnassa löytöalue oli noin 100 m² laajuinen. Vuonna 1996 Timo Sepänmaa kävi tarkastamassa paikan ja löysi sieltä rautakauden tyyppin saviastianpaloja ja palanutta savea (KM 29447:1 ja 2). Löydöt tulivat 87 m korkeudella sijaitsevan törmän tuntumasta. Törmän reunalla oli noin kymmenen neliön alue, jossa oli noen ja palaneiden kivien sekaista peltomaata. Sepänmaan löydöt olivat tältä kohtaa. Paikalta havaittiin myös kvartsi-iskoksia, joita ei otettu talteen.

Arkeologian harrastaja Paavo Ihlberg löysi Jämsän Hiidenmäen kohteen, jonka jälkeen tutkija Timo Sepänmaa kävi tarkastamassa paikan vuonna 1999. Intendentti Mirja Miettinen kävi tarkastamassa kohteen vuonna 2002, tämän jälkeen samana vuonna olivat Simo Vanhatalon koekaivaukset, joita jatkettiin vuosina 2003 ja 2004. Vuonna 2006 kohteen kävivät tarkastamassa Eeva-Liisa Schulz, Päivi Kankkunen ja Simo Vanhatalo. Alueelta on löytynyt rautakautinen kalmisto ja siihen liittyviä löytöjä.

4. TUTKIMUSTEN TARKOITUS

Jämsän Hiidenmäen eritasoliittymän koekaivauksilla oli tarkoitus selvittää liittymän vaikutus Jämsän Hiidenmäen, Valtakunnansalin 1 ja 2 kohteisiin ja arvioida jatkotutkimusten tarve. Luvussa 6 arvioidaan jatkotutkimustarvetta tutkimushavaintojen perusteella. Ne alueet, joiden kohdalle eritasoliittymä tulee, tutkittiin koekuopituksella. Kaivausten aikana huomattiin, että Honkalan keskiaikainen kylä on mahdollisesti sijainnut tulevan eritasoliittymän alueella Valtakunnansali 2:n pohjoispuolella. Mahdolliselle sijaintipaikalle tehtiin koekuopitusta. Sijainti tulee tarkistaa myös historiallisista kartoista ennen jatkotutkimuksia. Myös muinaisjäännösten välissä olevat alueet, jotka jäävät eritasoliittymän alle, tutkittiin koekuopituksella. Näissä kohdissa koekuopitus oli harvempaa. Lisäksi liittymän lähistöllä olevat pellot tutkittiin pintapoiminnalla.

5. KAIVAUKSET

5.1. SIJAINTI, YMPÄRISTÖ JA TUTKIMUSALUEET

Jämsän Valtakunnansali 1 sijaitsee noin 2,1 km Jämsän kirkosta kaakkoon valtatie 9 kaakkoispuolella olevalla pellolla, joka viettää etelään ja lounaaseen Jämsänjoelle päin. Se on Jehovan todistajien valtakunnansalin länsipuolella. Valtatie 9 tuleva kääntymiskaista ojineen osuu muinaisjäännöksen luoteisosaan. Tähän kohtaan tehtiin koekuopparivistö. Muu osa peltoa tutkittiin pintapoimintana.

Jämsän Valtakunnansali 2 sijaitsee noin 2,2 km Jämsän kirkosta kaakkoon. Se on tien nro 16573 lounais- ja Jehovan todistajien valtakunnansalin itäpuolella olevalla pellolla. Pelto viettää etelään Jämsänjoelle päin. Pellon koillisnurkkaan tehtiin koekuoppia, johon tulee liittymiskaista tielle 16573. Muu osa peltoa tutkittiin pintapoimintana. Lisäksi tehtiin koekuoppia Valtakunnansali 2 pohjois- ja luoteispuolelle tulevan eritasoliittymän alueelle. Tämä alue oli tutkimusten aikana nurmikko.

Jämsän Hiidenmäen polttokenttäkalmisto sijaitsee noin 2 km Jämsän kirkosta kaakkoon. Se on valtatie 9 luoteispuolella olevalla kallioisella länsirinteellä, joka viettää Jämsänjoelle päin ja on noin sadan metrin päässä sen rannasta. Itse Hiidenmäen kalmisto on melkein sata metriä valtatiestä luoteeseen, mutta siihen kuuluva muinaisjäännösalue on paljon laajempi, esim. valtatie 9 vieressä olevan omakotitalon pihan luoteispuolelta on löytynyt rautakuonaa.

Jämsän Hiidenmäen kohdalle osuu eritasoristeyksestä ainoastaan valtatielle tuleva kiihdytyskaista, joka leventää tietä pari metriä omakotitalon pihalle. Tähän kohtaan tehtiin viisi koekuoppaa. Lisäksi Hiidenmäen itäpuolen ja valtatie 9 luoteispuolen nurmikkoalueelle, joka on osa tulevaa risteysaluetta, tehtiin kuusi koekuoppaa.

Lisäksi tien nro 16573, itäpuolella olevat pellot, joista ei ole löytynyt aikaisemmin merkkejä muinaisjäännöksistä, tutkittiin pintapoimintana.

5.2. KAIVAUSMENETELMÄT

Kaivaukset aloitettiin luomalla kaivettaville alueille koordinaatisto. Samaa koordinaatistoa käytettiin kaikilla alueilla. Ainoastaan Hiidenmäen itäpuolen nurmikkoalueen koekuopat olivat koordinaatiston ulkopuolella. Nämä koekuopat paikannettiin GPS:llä ja ne merkittiin yleiskarttaan. Koordinaatiston X-linja oli 0 goonia ja y= linja 100 goonia. Koordinaatisto sidottiin Jehovan todistajien valtakunnansalin tontin koilliskulman betoniseen rajapyykkiin johon Destia toi korkeuden ja koordinaatit. Rajapyykin koordinaatit olivat pkoo 6862068,947, ikoo 2563831,712 ja korkeus oli 92,20 m mpy. Tämä rajapyykki toimi myös kiintopisteenä kaivauksella. Koska koekaivauksen jälkeen ei ollut varmaan, milloin ja kenen johdolla kaivauksia jatkettaisiin, kohteisiin jätettiin puupaaluja helpottamaan jatko-kaivauksia. Lisäksi paalut sidottiin olemassa oleviin rakenteisiin. Jämsän Hiidenmäen koekuopan 503,50/2861,50 lounaiskulma sijaitsee tontin päärakennuksen koillisnurkasta 14,85 m suuntaan 72 goonia.

Koekuopat olivat 50 x 50 cm kokoisia. Koekuoppia tehtiin yhteensä 67. Maa kyntökerroksen alla oli savea/hiesua, joissakin paikoin hietaa. Maata oli hyvin vaikea ja hidasta seuloa, joten maata ei seulottu ensimmäisten koekuoppien jälkeen. Pintakerros poistettiin lapiolla, jonka jälkeen maa kaivettiin pelkalla. Koekuoppia tehtiin ainoastaan tulevalle eritasoliittymän alueella. Koekuoppia, joista havaittiin likamaata, rakenteita, nokea tai hiiltä, laajennettiin.

Avonaisille pelloille tehtiin pintapoiminta, jonka avulla selvitettiin, missä muinaisjäännöstä on jäljellä. Pintapoiminnalla selvitettiin myös alueiden löytökeskittymät ja tarkennettiin muinaisjäännösten rajoja. Muinaisjäännösten rajat on merkitty karttaan sivulla 28.

Kohteista piirrettiin yleiskartta. Niistä koekuopista, joista havaittiin rakenteita, piirrettiin tasokarttoja. Näistä koekuopista otettiin sekä mustavalko- että diakuvia.

6. KOEKUOPAT, LÖYDÖT JA JATKOTUTKIMUSTARVE

6.1. JÄMSÄ VALTAKUNNANSALI 1

Jämsän Valtakunnansaliin 1 tehtiin 23 koekuoppaa nykyisen valtatie 9 kaakkoispuolella heti tien veressä olevalle pellolle. Koekuoppia tehtiin laajemmalle alueelle kuin mitä muinaisjäännöksen aikaisempi sijainti olisi edellyttänyt. Lisäksi koko muinaisjäännösalue käytiin läpi pintapoimintana.

Koekuopissa 465/2873, 480/2889, 485/2891, 490/2895, 495/2897 ja 500/2900 havaittiin kaksi kyntökerrosta, jotka pystyi erottamaan toisistaan. Kerrokset ovat väriltään ja maaperältään erilaisia. Ylempi kerros on todennäköisesti syntynyt, kun alueelle on tuotu lisämaata aiemman kyntökerroksen päälle.

Kuopparivistön kaakkoisosassa olleista koekuopista (450/2859–500/2910) ei tullut löytöjä kyntökerroksen alapuolelta lukuun ottamatta koekuoppaa 470/2881, josta löytyi rautakautinen keramiikanpala. Koekuopasta 470/2879 löytyi palanutta savea, mitään rakenteita tai likamaata ei näissäkään koekuopissa havaittu. Näiden koekuoppien kyntökerroksesta löytyi palanutta savea, palanutta luuta, kuonaa ja rautanauvoja. Naulat olivat todennäköisesti hevosenkengän nauvoja ja näyttävät sepän tekemiltä.

Koekuopasta 450/2859 lounaaseen melkein kaikissa koekuopissa oli joko löytöjä tai likamaata kyntökerroksen alapuolella. Tästä koekuopasta lounaaseen alkaa alue, jossa täytyy tehdä lisätutkimuksia. Koekuopassa 450/2859 oli voimakas rautaoksidikerros kyntökerroksen ja koskemattoman hiekan välissä. Tällaisia kerroksia on maassa luontaisesti, mutta sen syntymiseen on voinut vaikuttaa, esim. alueella tapahtunut raudanvalmistus. Tästä koekuopasta löytyi myös palanutta savea.

Koekuopassa 448/2856 havaittiin likamaata. Kuoppaa laajennettiin puoli metriä länteen, likamaa jatkui tänne ja siinä oli myös kiviä. Koekuopan alue oli kuitenkin niin pieni laajennuksenkin jälkeen, ettei rakennetta pystytty tulkitsemaan.

Koekuopasta 421/2845 löytyi runsaasti saviastianpaloja, kuonaa ja raudanpalasia. Saviastianpalat olivat tyypiltään rautakauden karkeaa käyttökeramiikkaa. Kuonanpala on palanutta savea, joka on mahdollisesti rakenteesta. Kyntökerroksen alapuolelta löytyi myös likamaata ja hiiltä.

Valtakunnansali 1:n alueella on ollut rautakaudella toimintaa, joka liittyy todennäköisesti raudanvalmistukseen. Alueelta löytynyt kuona oli suurimmaksi osaksi sulanut ja kuplinutta sekä lievästi magneettista. Selkeää kakkumaista kuonapalaa, joka voitaisiin liittää pajakuonaan, ei löytynyt.

Koekuoppien perusteella mäen päällä oleva muinaisjäännös on tuhoutunut maanviljelyn seurauksena ja rinteessä oleva muinaisjäännös on säilynyt. Tämä voi johtua siitä, että rinteeseen on

kerrostunut enemmän maata, joka on suojellut sitä, kun taas mäen päällä on ollut niin ohut peltokerros, että kyntäminen on tuhonnut paikan vähitellen.

Valtakunnansali 1:n alueella on säilynyt muinaisjäännöstä kyntökerroksen alla. Varsinkin rinteessä, minne maata on kerrostunut enemmän, on likamaata ja löytöjä, jotka ovat säilyneet koskemattomina. Alueella täytyy tehdä lisätutkimuksia ennen eritasoliittymän rakentamista.

TAULUKKO 1

LAJI	MÄÄRÄ
Kuonaa	128
Saviastianpaloja	27
Palanutta savea	23
Kvartsi-iskoksia	16
Rautanauvoja	9
Rautaa	7
Raudan palasia	5
Palanutta luuta	5
Piitä	3
Liitupiipun varren pala	2
Kivilaji-iskoksia	1
Kuonaa tai rautaa	1
Kvartsi-iskoksia	1
Kvartsikaapimia	1
Esineen kappale	1
Raudan kappale	1
Kvartsiytimiä	1

6.2. JÄMSÄ VALTAKUNNANSALI 2

Jämsän Valtakunnansali 2:een kaivettiin yhteensä 33 koekuoppaa. Kohteen koillisnurkassa olevalle pellolle niitä tehtiin 11. Kohteen pohjois- ja luoteispuolelle olevalle nurmikkoalueelle koekuoppia kaivettiin 22. Koekuopat kaivettiin 34–72 cm syvyyteen niin, että kyntökerroksen alapuolella olevaa maata kaivettiin yleensä vielä noin kymmenen senttiä. Kyntökerroksen syvyys alueella on 20,5–49 cm.

Kohteen koillisnurkassa olleista 11 koekuopasta ei havaittu rakenteita tai likamaata. Kaikki tämän kohdan löydöt olivat kyntökerroksesta. Löydöt olivat piinpalanen, historiallisen ajan punasavikeramiikkaa, rautanauja ja palanutta luuta. Jos tässä kohdassa on ollut kiinteä muinaisjäännös, se on tuhoutunut peltotöissä. Tällä alueella ei tarvitse tehdä jatkotutkimuksia.

Kohteen pohjois- ja luoteispuolelle kaivetuissa koekuopparivissä x=499,50 havaittiin jälkiä kiinteästä muinaisjäännöksestä. Tämän koekuopparivin melkein kaikissa koekuopissa havaittiin hiiltä. Koekuopassa 499,50/3030 havaittiin aseteltuja kiviä, likamaata ja hiiltä. Kivien kohdalta lähtee likamaajuova. Koekuoppaa laajennettiin 50 cm itään, mutta tämänkään jälkeen ei saatu selville varmasti, minkä tyyppisestä rakenteesta on kyse. Se on kuitenkin selkeästi ihmisen tekemästä. Paikasta löydettiin myös rauta-artefakti ja palanutta savea.

Edellisestä koekuopasta 40 m itään koekuopasta 499,50/3070 löytyi saviastianpala, joka oli rautakauden ajan karkeaa käyttökeramiikkaa. Koekuopasta 499,50/3050 havaittiin puisia rakenteita,

jotka eivät ole todennäköisesti kovin vanhoja. Myös koekuopassa 310/3025 havaittiin tumma likamaa. Muissa koekuopissa ei havaittu mitään kiinteään muinaisjäännökseen liittyvää. Tällä alueella täytyy tehdä lisätutkimuksia ennen eritasoliittymän rakentamista.

Kaivausten aikana havaittiin myös, että Honkalan keskiaikainen kylä on todennäköisesti sijainnut tällä alueella. Kentällä ei ollut mahdollista saada historiallisia karttoja, joiden avulla selvittää kylän tarkkaa sijaintia, mutta ennen lisätutkimuksia asia täytyy kuitenkin selvittää ja ottaa huomioon niissä. Löydetty rakenteet voivat liittyä keskiaikaiseen kylään. Rakenteet voivat olla myös vanhempia.

TAULUKKO 2

LAJI	MÄÄRÄ
Palanutta savea	23
Saviastianpaloja	9
Kuonaa	9
Rautanauloja	7
Rautaa	4
Palanutta luuta	4
Liitupiipun kappeleita	3
Piitä	2
Saviastianpaloja	1
Retusoitu kvartsi-iskos	1
Pii-iskoksia	1

6.3. JÄMSÄ HIIDENMÄKI

Jämsän Hiidenmäen viisi koekuoppaa tehtiin aivan nykyisen valtatie ojan vieressä olevan omakotitalon pihan läheisyyteen. Jo ennen koekuoppien kaivamista alue näytti melko tuhoutuneelta pihatöiden, valtatie rakentamisen ja alueella olevan viemärin vuoksi. Hiidenmäen itäpuolelle kaivettiin lisäksi viisi koekuoppaa tulevan eritasoliittymän alueelle.

Kaikkien viiden koekuopan, jotka kaivettiin talon pihan läheisyyteen, maaperä oli erittäin sekoittuneita. Missään niistä ei ollut huuhtoutumiskerrosta tai muuta sekoittumatonta maannosta. Maa oli likaista ja kerroksittaista, esim. erilaisia maalajeja tuli sekaisin. Vaikka kuoppia kaivettiin 53–80 cm syvyyteen, ei selkeää puhdasta ja koskemattomaa kerrosta tullut esille. Koska kuoppia oli vaikea kaivaa syvemmälle, niiden pohjaa kairattiin. Yhdessä kuopassa osuttiin kallioon. Muissa tuli vastaan kova maakerros, jota syvemmälle ei päästy.

Koekuopasta 507/2865 löytyi muovia vielä 70 cm syvyydessä. Moderneja tavaroita tuli jokaisesta koekuopasta, esim. lasia, muovia, rautaa ja saviastianpaloja. Ainoastaan ne löydöt, jotka ovat 1800-luvulta tai sitä vanhempia, otettiin talteen. Tällaisia löytöjä oli kuonanpala (KM 37716:3) koekuopasta 507/2865 ja raudanpalaset koekuopasta 507/2865503,5 ja 2861,5 (KM 37716:1–2). Raudanpalaset olivat todennäköisesti hevosenkengän naulasta.

Jämsän Hiidenmäen itäpuolelle tehdyissä koekuopissa ei havaittu mitään merkkejä muinaisjäännöksestä. Tällä alueella on aiemmin ollut viljelyä, joten koekuopissa oli kyntökerros, joka oli 23–74 cm syvä. Tämän jälkeen alkoi puhdas kerros. Koekuopassa pkoo 6862947, ikoo 3405846 oli hiukan hiiltä. Tässä kuopassa oli kuitenkin lapionpistonjälki, joten hiili tulkittiin

moderniksi. Samasta kuopasta löytyi myös punasavikeramiikkaa kyntökerroksesta. Koekuopasta pkoo 6862876 ja ikoo löytyi lasitettua punasavikeramiikkaa ja raudanpalanen. Näitä löytöjä ei otettu talteen.

Eritasoliittymän kohdalla ollut Hiidenmäen alue katsottiin niin tuhoutuneeksi, ettei alueelle tarvitse tehdä lisätutkimuksia.

7. PINTAPOIMINTA

Pintapöiminnan suoritti Hanna-Maria Pellinen, ja hän on kirjoittanut suurimmaksi osaksi tämän kappaleen. Hiidenmäen puolella pintapöimintaa ei voitu toteuttaa, koska alueet olivat peittyneet kasvillisuuteen. Valtakunnansali 1 ja 2 sijaitsevat pellolla, joten niiden alueet käyntiin läpi. Lisäksi tien nro16573 itäpuolella olevat alueet tutkittiin pintapöimintana.

7.1. JÄMSÄ VALTAKUNNANSALI 1

Pintapöiminta tehtiin 16. ja 19.5.2008. Peltoa käytiin kaksi henkilöä satunnaisesti ja yksi henkilö noin viiden metrin kaistoilla. Ensimmäisenä tarkastuspäivänä pelto oli kuiva, mutta viikonlopun sateen jäljiltä 19. päivän tarkastuksessa eri materiaalit oli pellon pinnalla jo helpompi havaita.

Historiallisen ajan aineistosta olivat edustettuna kutakuinkin samat materiaalit kuin Valtakunnansali 2:n pellolla. Fajanssipaloissa on erilaisia koristeaiheita. Ainoa liitupiipun pala (kopan osa) löydettiin pellon lounaiskulmasta.

Kvartsiesineitä (kaapimia) ja kvartsi-iskoksia löytyi useita. Kvartsiartefaktit ovat valkoista ja ns. savukvartsia. Kvartsit näyttivät keskittyvä pellon keskiosaan – selvästi alemmas kuin missä muinaisjäännösrekisterin kartassa määritellyt suojelurajat sijaitsivat. Alimmalta, leveähköltä terassilta löytyi vielä muutama kvartsi sekä pieniä rautakuonan palasia, pari palaa vaaleanharmaata piitä, rautanaula ja tunnistamattoman rautaesineen katkelma.

Viikonlopun aikana suojellun alueen eteläpuolelle oli pystytetty kolme puupylvästä lestadiolaisten seurojen sähkölaitteita varten. Pylväät oli kaivettu peltokerroksen alapuolelle. Osin vielä avoimien kuoppien leikkauksia tarkastettiin lastalla: peltokerroksen alta alkoi suoraan puhdas savimaa. Ympäristön kvartsilöydöistä huolimatta tällä kohdalla ei siis näkynyt säilynyttä kulttuurikerrosta.

7.2. JÄMSÄ VALTAKUNNANSALI 2

Pintapöiminta tehtiin avoimella peltoalueella 12.-13.5.2008. Pelto oli äestetty ja kylvetty, paikoin jo hieman oraalla. Savisen pellon pinta oli kuiva ja näkyvyys sen vuoksi huono. Pellon kävi läpi yksi henkilö noin viiden metrin kaistalein ja ainoastaan rauhoitetun alueen osalta.

Pellolla havaittiin useimpia uuden ajan massalöytölajeja: tiiltä, nuorempaa punasavikeramiikkaa, posliinia, piiposliinia, lähinnä valkolasitteista fajanssia (osin sinistä koristelua), vaaleanvihreää ohutta astialasia, paksuseinäistä kirkasta, ruskeaa ja tummanvihreää pullolasia sekä kirkasta tasolasia. Lisäksi löytyi kaksi rautanaulaa, nahkahihnan pala ja kookkaan nisäkkään luita ja hampaita. 1800-1900 –lukujen materiaalia löytyi melko tasaisesti koko pellon alueelta. Näitä ei luetteloitu.

Historiallisen ajan aineistoon kuuluivat myös liitupiipun palat, jotka keskittyivät pellon luoteiseen neljännekseen. Piipunvarren palojen paksuus vaihteli 7–9 cm:iin. Lisäksi löytyi pala liitupiipun kopasta, jossa on kruunun kuva. Kruunuja oli vain yksi, mutta se on samanlainen kuin Ruotsissa valmistetuissa kolmen kruunun liitupiipuissa. Ehjissä piipuissa on aina kolme kruunua. Näitä piippuja on valmistettu vuosina 1600–1810.

Tarkemmin ajoittamattomia löytöjä olivat kvartsi-iskos, pala vaaleanharmaata limsiötä sekä kuonan pala. Limsiössä on useita iskujälkiä, mutta näillä ei näyttäisi olleen mitään systemaattista työstöpyrkimystä. Todennäköisemmin kyseessä on tuluspii.

7.3. TIEN NRO 16573 ITÄPUOLELLA OLEVAT ALUEET

Valtakunnansali 2:n pohjoispuolinen pelto (myös rek, 3:130) tarkastettiin reunoiltaan ja tien puolelta noin 10 metrin leveydeltä. Pelto oli äestetty, mutta ei kylvetty. Sen pinta oli savinen ja kuiva. Eniten pellolla oli modernia materiaalia, kuten muovia. Melko paljon havaittiin myös valkolasitteista vaaleamassaista fajanssia. Lisäksi löytyi kirkasta tasolasia, tummanvihreää paksuseinäistä pullolasia ja epämääräinen metalliastian reunapala. Pellon pohjoisreunan keskivaiheilla näkyi jonkin verran hiiltä.

Valtatien 9 luoteis- ja tien nro16573 itäpuolella oleva alue tutkittiin pintapöimintana. Alue on ollut aikaisemmin peltona, nyt se on kenttänä, jossa kasvaa rikkaruohoja. Ainakin osaan alueesta on tuotu hiekkaa. Alue oli kuitenkin melko paljaana, joten näkyvyys oli kohtuullinen. Tältä alueelta löytyi pintapöiminnassa ainoastaan hyvin moderneja tavaroita, kuten muovia ja lasia.

8. YHTEENVETO

Nykyisen valtatie 9 luoteispuolella olevassa Jämsän Hiidenmäen muinaismuistoalueella ei tarvita lisätutkimuksia. Siellä tulevan eritasoliittymän alue koskee ainoastaan paikkoja, jotka ovat tuhoutuneet jo aikaisemmin alueen rakennustöissä. Muu osa Hiidenmäkeä jää suojeltavaksi kohteeksi.

Valtakunnansali 1:n alueella täytyy tehdä lisätutkimuksia tulevan kääntymiskaistan kohdalla, aivan nykyisen tien vieressä. Varsinkin rinteiden alaosassa on säilynyt rautakautista muinaisjäännöstä. Myös Valtakunnansali 2:n pohjoispuolella täytyy tehdä lisätutkimuksia. Täällä on säilynyt ihmisen tekemiä rakenteita, joita ei pystytty ajoittamaan tarkasti koekaivausten aikana. Rakenteet voivat liittyä Honkalan keskiaikaiseen kylätonttiin, joka on mahdollisesti sijainnut alueella. Tarkka sijainti täytyy selvittää historiallisista kartoista ennen jatkotutkimuksia.

Muinaisjäännösten Valtakunnansali 1 ja 2 alueet ovat laajentuneet pintapöiminnan tuloksena (ks. kartta sivulla 28). Valtakunnansali 1:n alueelta tuli myös kivikauden löytöjä. Näissä kohdissa ei kuitenkaan havaittu merkkejä likamaasta tai rakenteista. On mahdollista, että Päijänteen pinnan nousu on tuhonnut alueella mahdollisesti sijainneet kivikautiset asuinpaikat. Näissä kohdissa ei kuitenkaan tehty riittäviä tutkimuksia, jotta asia olisi varmistunut. Myös kyntäminen on voinut tuhota asuinpaikkaa.

F145401:1

Jämsä Valtakunnansali 2. Löytöjä on saatu pellon puolivälistä ylöspäin, kuvattu lännestä. Kuvannut Kreetta Lesell.

F145401:2

Jämsä Valtakunnansali 2. Koekuopitusalue, kuvattu idästä. Kuvannut Kreetta Lesell.

F145401:3

Jämsä Valtakunnansali 2. Koekuoppa x=499,50; y=3070, kuvattu etelästä. Pohjalla näkyy hiiltä ja nokea. Kuvannut Kreetta Lesell.

F145401:4

Jämsä Valtakunnansali 2. Koekuoppa x=499,50; y=3029,50, kuvattu pohjoisesta. Ihmisen tekemä rakenne näkyy pohjalla. Kuvannut Kreetta Lesell.

F145402:1

Jämsä Valtakunnansali 1, korkein kohta, kuvattu lounaasta. Kuvannut Kreetta Lesell.

F145402:2

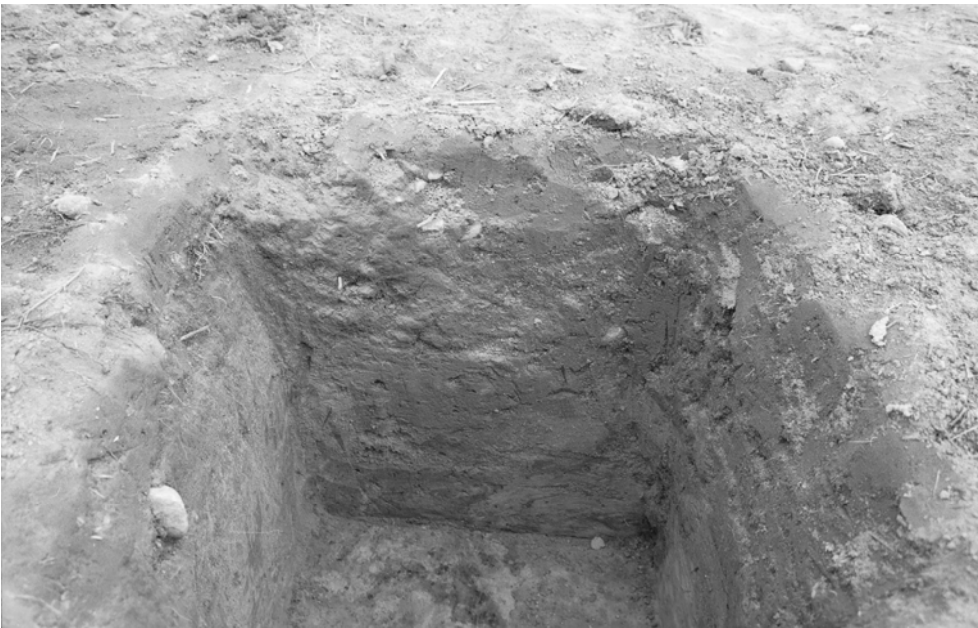
Jämsä Valtakunnansali 1, Hiidenmäen kalmisto ja koekuopitusalue sijaitsevat taustalla, kuvattu etelästä. Kuvannut Kreetta Lesell.

F145402:3

Valtakunnansali 1, koekuoppa $x=445$; $y=2852$. Koekuoppa laajennuksineen, kuvattu idästä. Kuvannut Kreetta Lesell.

F145402:4

Jämsä Valtakunnansali 1, koekuopan $x=440$; $y=2850$ profiili, kuvattu lännestä. Kuvannut Kreetta Lesell.

F145402:5

Jämsä Valtakunnansali 1, koekuoppa x= 435; y=2850. Koekuopan pohjalla näkyy auranjälki, kuvattu etelästä. Kuvannut Kreetta Lesell.

F145402:6

Jämsä Valtakunnansali 1, koekuoppa x= 425; y=2839, kuvattu idästä. Kuvannut Kreetta Lesell.

F145402:7

Jämsä Valtakunnansali 1, Kuvassa oikealla näkyvän sähköpylvään sijoittamisen jälkeen ylöskaivetusta maasta löytyi runsaasti kvartsi-iskoksia, kuvattu etelästä. Kuvannut Kreetta Lesell.

F145402:8

Kuvassa Lauri Viinikkala, Tuomas Kokkonen, paikallinen Martti Tamminen, May-Helen Flatstrand, piirtäjä Hanna-Maria Pellinen, Laura Yli-Seppälä ja tutkimusavustaja Anniina Wallin. Kuvannut Kreetta Lesell.

F145403:1

Jämsä Hiidenmäki, koekuopitusalue. Jämsän Hiidenmäen kalmisto jää kuvan ulkopuolelle vasemmalle. Koekuopat sijaitsivat tien penkereellä, lähellä taloa kuvan oikeassa laidassa, kuvattu etelästä. Kuvannut Kreetta Lesell.

F145402:2

Jämsä Hiidenmäki, koekuopitusalue, kuvattu idästä. Kuvannut Kreetta Lesell.

Jämsä 2008 Koekaivaus Valtakunnansali 2. Negatiiviluettelo F145401:1–4. Kuvannut Kreetta Lesell.

Kuvan nro	Aihe	Selite
F145401:1	Valtakunnansali 2, kuvattu lännestä	Löytöjä on saatu pellon puolivälistä ylöspäin.
F145401:2	Valtakunnansali 2, koekuopitusalue, kuvattu idästä	
F145401:3	Valtakunnansali 2, koekuoppa $x=499,50$; $y=3070$, kuvattu etelästä	Pohjalla näkyy hiiltä ja nokea.
F145401:4	Valtakunnansali 2, koekuoppa $x=499,50$; $y=3029,50$, kuvattu pohjoisesta	Ihmisen tekemä rakenne näkyy pohjalla

Jämsä 2008 Koekaivaus Valtakunnansali 1. Negatiiviluettelo F145402:1–8. Kuvannut Kreetta Lesell.

Kuvan nro	Aihe	Selite
F145402:1	Valtakunnansali 1, korkein kohta, kuvattu lounaasta	
F145402:2	Valtakunnansali 1, kuvattu etelästä	Hiidenmäen kalmisto ja koekuopitusalue sijaitsevat taustalla.
F145402:3	Valtakunnansali 1, koekuoppa $x=445$; $y=2852$, kuvattu idästä	Koekuoppa laajennuksineen.
F145402:4	Valtakunnansali 1, koekuopan $x=440$; $y=2850$ profiili, kuvattu lännestä	
F145402:5	Valtakunnansali 1, koekuoppa $x=435$; $y=2850$, kuvattu etelästä	Koekuopan pohjalla näkyy auranjälki.
F145402:6	Valtakunnansali 1, koekuoppa $x=425$; $y=2839$, kuvattu idästä	
F145402:7	Valtakunnansali 1, kuvattu etelästä	Kuvassa oikealla näkyvän sähköpylvään sijoittamisen jälkeen ylöskaivetusta maasta löytyi runsaasti kvartsi-iskoksia.
F145402:8	Ryhmäkuva	Kuvassa Lauri Viinikkala, Tuomas Kokkonen, paikallinen Martti Tamminen, May-Helen Flatstrand, piirtäjä Hanna-Maria Pellinen, Laura Yli-Seppälä ja tutkimusavustaja Anniina Wallin.

Jämsä 2008 Koekaivaus Hiidenmäki. Negatiiviluettelo F145403:1–2. Kuvannut Kreetta Lesell.

Kuvan nro	Aihe	Selite
F145403:1	Hiidenmäki, koekuopitusalue, kuvattu etelästä	Jämsän Hiidenmäen kalmisto jää kuvan ulkopuolelle vasemmalle. Koekuopat sijaitsivat tien penkereellä, lähellä taloa kuvan oikeassa laidassa.
F145403:2	Hiidenmäki, koekuopitusalue, kuvattu idästä	

Jämsä 2008 Koekaivaus Valtakunnansali 2. Diapositiiviluettelo D61226:1–4. Kuvannut Kreetta Lesell.

Kuvan nro	Aihe	Selite
D61226:1	Valtakunnansali 2, kuvattu lännestä	Löytöjä on saatu pellon puolivälistä ylöspäin.
D61226:2	Valtakunnansali 2, koekuopitusalue, kuvattu idästä	
D61226:3	Valtakunnansali 2, koekuoppa x=499,50; y=3070, kuvattu etelästä	Pohjalla näkyy hiiltä ja nokea.
D61226:4	Valtakunnansali 2, koekuoppa x=499,50; y=3029,50, kuvattu pohjoisesta	Ihmisen tekemä rakenne näkyy pohjalla

Jämsä 2008 Koekaivaus Valtakunnansali 1. Diapositiiviluettelo D61227:1–9. Kuvannut Kreetta.

Kuvan nro	Aihe	Selite
D61227:1	Valtakunnansali 1, korkein kohta, kuvattu lounaasta	
D61227:2	Valtakunnansali 1, kuvattu etelästä	Hiidenmäen kalmisto ja koekuopitusalue sijaitsevat taustalla.
D61227:3	Valtakunnansali 1, koekuoppa x= 445; y=2852, kuvattu idästä	
D61227:4	Valtakunnansali 1, koekuoppa x= 445; y=2852, kuvattu idästä	Koekuopan laajennus
D61227:5	Valtakunnansali 1, koekuopan x= 440; y=2850 profiili, kuvattu lännestä	
D61227:6	Valtakunnansali 1, koekuoppa x= 435; y=2850, kuvattu etelästä	Koekuopan pohjalla näkyy auranjälki.
D61227:7	Valtakunnansali 1, koekuoppa x= 425; y=2839, kuvattu idästä	
D61227:8	Valtakunnansali 1, kuvattu etelästä	Kuvassa oikealla näkyvän sähköpylvään sijoittamisen jälkeen ylöskaivetusta maasta löytyi runsaasti kvartsi-iskoksia.
D61227:9	Ryhmäkuva	Kuvassa Lauri Viinikkala, Tuomas Kokkonen, paikallinen Martti Tamminen, May-Helen Flatstrand, piirtäjä Hanna-Maria Pellinen, Laura Yli-Seppälä ja tutkimusavustaja Anniina Wallin.

Jämsä 2008 Koekaivaus Hiidenmäki. Diapositiiviluettelo D612281:1–2. Kuvannut Kreetta Lesell.

Kuvan nro	Aihe	Selite
D61228:1	Hiidenmäki, koekuopitusalue, kuvattu etelästä	Jämsän Hiidenmäen kalmisto jää kuvan ulkopuolelle vasemmalle. Koekuopat sijaitsivat tien penkereellä, lähellä taloa kuvan oikeassa laidassa.
D61228:2	Hiidenmäki, koekuopitusalue, kuvattu idästä	

KARTTALUETTELO

Karttojen piirtäminen ja digitointi Hanna-Maria Pellinen

Hiidenmäki, Valtakunnansali 1 ja Valtakunnansali 2

Lähestymiskartta, mk. 1:200 000, s. 5

Peruskarttaote, mk. 1:20 000, s. 6

Yleiskartta, koekuopat mk. 1:2000, A3, s. 27

Yleiskartta, muinaisjäännösalueiden rajat, mk. 1:2000, A3, s. 28

Valtakunnansali 1

Yleiskartta, mk. 1:500, A4, s. 29

Taso- ja profiilikartta koekuopasta $x=421$, $y=2845$, mk. 1:20, A4, s. 30Tasokartta koekuopasta $x=448$, $y=2856$, mk. 1:20, A4, s. 31**Valtakunnansali 2**

Yleiskartta, mk. 1:500, A4, s. 32

Tasokartat laajennetusta koekuopasta $x=499,50$, $y=3030$, mk. 1:20, A4, s. 33**KOEKUOPPALISTA**

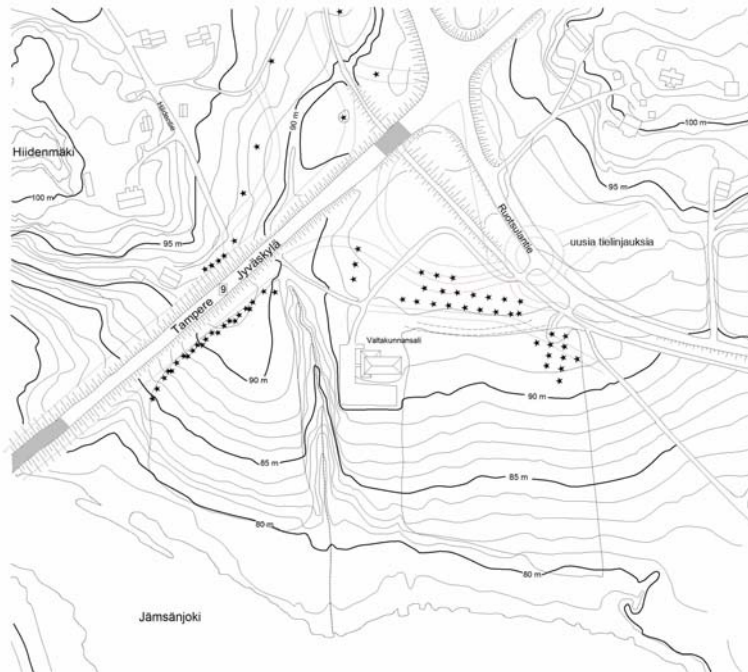
(PK on peltokerros ja HS on peltokerroksen alla oleva kerros)

Koordinaatit	pinta/ kyntö k.	maalaji+muuta	syvyys	pinta m mpy	pohja m mpy
VALTAKUNNANSALI 2					
$x=464,50$ $y=3099,50$	27 cm	Ei huomioita	41 cm	90,86	90,46
$x=464,50$ $y=3109,50$	25 cm	Sekoittunut peltokerros on ohuehko	37 cm	90,8	90,47
$x=474,50$ $y=3099,50$	25 cm	Ei huomioita	38 cm	91,37	90,99
$x=474,50$ $y=3109,50$	30 cm	Ei huomioita	36 cm	91,33	90,93
$x=474,50$ $y=3109,50$	32 cm	Ei huomioita	40,5 cm		
$x=474,50$ $y=3119,50$	30 cm	Ei huomioita	48 cm	91,12	90,69
$x=484,50$ $y=3089,50$	26 cm	Ei huomioita	42 cm	91,8	91,41
$x=484,50$ $y=3099,50$	22 cm	Ei huomioita	29 cm	91,76	91,45
$x=484,50$ $y=3109,50$	33 cm	Ei huomioita	46 cm	91,74	91,29
$x=494,50$ $y=3099,50$	40 cm	Maakerrosten muutosta vaikea havaita.	55 cm	92,05	91,54
$x=494,50$ $y=3109,50$	31 cm	Ei huomioita	44 cm	92,1	91,66
$x=499,50$ $y=3000$	34 cm	Peltokerroksen alla olevassa kerroksessa (HS) suhteellisen runsaasti ja tasaisesti hiilipilkkuja.	42,5 cm	92,5	91,79
$x=499,50$ $y=3010$	20 cm	HS-kerros hiilipilkkuja lukuun ottamatta puhdas	36 cm	92,04	91,68
$x=499,50$ $y=3020$	26,5 cm	Hiilinäyte HS-kerroksesta	44 cm	92,06	91,6

x=499,50 y=3030	18 cm	n. 25 cm maanpinnan alapuolella suhteellisen suora rivi kiviä. Kuoppa laajennettu 100 cm x 50 cm:iin. Ei kaivettu syvemmälle.	28 cm	91,95	91,73
x=499,50 y=3040	24 cm	Kerrosten välissä hiilipilkkuja, HS:ssa kynnon jälkiä	37 cm	91,93	91,68
x=499,50 y=3050	60 cm	Peltokerroksen (syv. 44 cm) nurkassa (x=499,50 ;y=3060,5) mahdollisesti hirsi.	65 cm	92,08	91,44/91,68
x=499,50 y=3060	48 cm	HS:n yläosan pinnassa hiilipilkkuja	64 cm	92,07	91,53
x=499,50 y=3070	41 cm	(x=499,50; y=3070,30; z=37,50) keramiikkapala hiilimaa-alueelta	63 cm	91,88	91,41
x=500 y=3075	n. 60 cm;	Kulmassa (x=499,50 ;y=3075,50) puuta, joka ei näytä työstetyltä. Viereisen ojan vesi nousi kuoppaan	60 cm	91,93	91,31
x=510 y=3015	31 cm	Ei huomioita	42 cm	92,3	91,87
x=510 y=3025	32 cm	Kulmassa (x=510; y=3025,50) tummemman kohdan vuoksi 12 cm muuta tasoa syvempi kohta	42 cm	92,27	91,88
x=510 y=3035	49 cm	Ei huomioita	57 cm	92,38	91,82
x=510 y=3045	36 cm	Peltokerroksesta piin pala	45 cm	92,43	91,97
x=510 y=3055	42 cm	Ei huomioita	49 cm	92,39	91,93
x=510 y=3065	43 cm	Peltokerroksen ja puhtaan maakerroksen välissä kerros (n. 11 cm), joka ei yhtä sekoittunutta kuin PK, eikä yhtä selkeä kuin HS; tummia ja vaaleita raitoja	72 cm	92,27	91,54
x=510 y=3075	66 cm	60-62 cm:n kohdalla runsaasti hiiltä, mutta maa edelleen sekoittunutta kaira, josta viimeiset pari senttiä kovaa, vaaleaa savea	66 cm	92,26	91,64
x=520 y=3010	20,5 cm	Ei huomioita	34 cm	92,42	92,13
x=520 y=3020	33 cm	Ei huomioita	44 cm	92,44	92,09
x=520 y=3030	37 cm	Ei huomioita	41 cm	92,52	92,08
VALTAKUNNANSALI 2 lähialue					
x=510 y=2970	38 cm	Mahdollisesti palanutta kiveä	45 cm	91,84	91,45
x=520 y=2970	62 cm	PK:sta n. 30 cm "uutta" peltoa, jonka alapuolella punertavaa "vanhaa" peltoa n. 32 cm. Mahdollisesti palanutta kiveä.	68 cm	92,16	91,51
x=530 y=2970	42 cm	Mahdollisesti palanutta kiveä	51 cm	92,54	92,02
VALTAKUNNANSALI 1					
x=425 y=2839	n. 42 cm	Peltokerroksen alaosassa hiiltä. HS:sta rauta-ajan keramiikkaa.	53 cm	85,30	84,71

x=430 y=2842	33 cm	Keskellä kuoppaa HS:n pinnalta lähtien hyvin syvälle tasaisen pyöreä, tumma laikku. 34 cm maanpinnan alapuolella kulmassa (x= 430,50; y=2842) "keramiikkaa".	50 cm	85,93	85,48
x=435 y=2850	37 cm	34 cm:n kohdalla mahdollinen vanha kyntöauran jälki	39 cm (toist.)	87,44	87,12
x=440 y=2850	33 cm	Vastakkaisessa kulmassa tummempi alue, josta palanutta savea	45 cm (toist.)	87,8	87,37
x=440 y=2852	24 cm	25 cm:n kohdalla kuopan pohjalla havaittiin 2 ohutta n. 31 cm:n mittaista hiiliraitaa	38 cm	87,93	87,59
x=445 y=2852	?? cm	25 cm:n kohdalla paljastui erivärisiä läikkiä pohjassa. Kuoppa laajennettiin 100 cm x 50 cm:in.	25 cm (toist.)	88,46	88,06
x=450 y=2855	26 cm	Ei huomioita	39 cm	89,02	88,65
x=450 y=2857	55 cm	55 cm:n kohdalta runsaasti metallia PK:n ja HS:n välistä	63 cm	89,09	88,53
x=455 y=2863	25 cm	Ei savista peltokerrosta	37 cm	89,67	89,37
x=460 y=2871	30 cm	Ei huomioita	40 cm	90,16	89,81
x=460 y=2873	12 cm	Peltokerros hyvin ohut. Ei muita huomioita.	36 cm	90,26	89,95
x=465 y=2873	25 cm	Uutta n. 16 cm. Kaksi kyntökerrosta.	40 cm	90,61	90,24
x=470 y=2879	22 cm	Yön jälkeen pohjassa tummempi läikkä. Profiilin vaaleassa savessa tumma raita.	35 cm	90,92	90,56
x=470 y=2881	9 cm	Peltokerros hyvin ohut. HS:sta keramiikan pala.	28 cm	90,93	90,63
x=475 y=2883	18 cm	Ei huomioita	38 cm	91,15	90,77
x=480 y=2888	25 cm	Uutta n. 21 cm. Kaksi kyntökerrosta.	35 cm	91,24	90,91
x=480 y=2890	45 cm	Ei huomioita	57 cm	91,25	90,7
x=485 y=2891	40 cm	Uutta n. 28 cm. Kaksi kyntökerrosta.	56 cm	91,39	90,89
x=490 y=2895	47 cm	Uutta n.25 cm. Kaksi kyntökerrosta.	49 cm	91,22	90,75
x=490 y=2897	55,5 cm	Ei huomioita	63 cm	91,02	90,42
x=495 y=2897	?? cm	Uutta n.38 cm. Kaksi kyntökerrosta.	45 cm	91,04	90,61
x=500 y= 2900	49 cm	Uutta n.33 cm. Kaksi kyntökerrosta.	51 cm	90,82	90,3
x=500 y=2910	30 cm	HS löydötön, mutta ei kovin vaalea (ei kuitenkaan selvää likamaata)	47 cm	89,93	89,46

HIIDENMÄKI					
x=503,50 y=2861,50	74,5 cm	Hiekkakerros n. 35 cm. Kairauksessa sekaista maata vielä +5 cm, jonka jälkeen kovaa savea. Ei ole varmaa, onko savi puhdasta vai sekoittunutta likamaata.	74,5 cm	92,61	91,81
x=507 y=2865	72 cm	Hiekkakerros n. 20 cm. Pohjaan ylletessä maa hiekan ja saven sekoitusta. Epävarmaa yllettiinkö puhtaaseen pohjamaahan.	80 cm	92,67	91,87
x=511 y=2868,50	n. 55 cm	Hiekkakerros n. 41 cm. Tummaa maata n. 15 cm. Ei muita huomioita	71 cm	92,54	91,84
x=514,50 y=2871,50	50 cm	Ei huomioita	53 cm	92,5	91,9
P:6862827 I:3405815	70 cm	Puhtaaseen pohjamaahan ei ylletty	70 cm		
P:6862855 I:3405816	38 cm	Ei huomioita	61 cm		
P:6862876 I:3405818	27 cm	Pala punasavikeramiikkaa	37 cm		
P:6862905 I:3405872	23 cm	Ei huomioita	28 cm		
P:6862936 I:3405909	50 cm	Ei huomioita	51 cm		
P:6862947 I:3405846	30 cm	41,5 cm:n kohdalla hieman hiiltä. Yhdessä kulmassa mahdollinen lapionpistojälki	66 cm		
P:6862989 I:3405888	74 cm	Puhtaaseen pohjamaahan ei ylletty	74 cm		

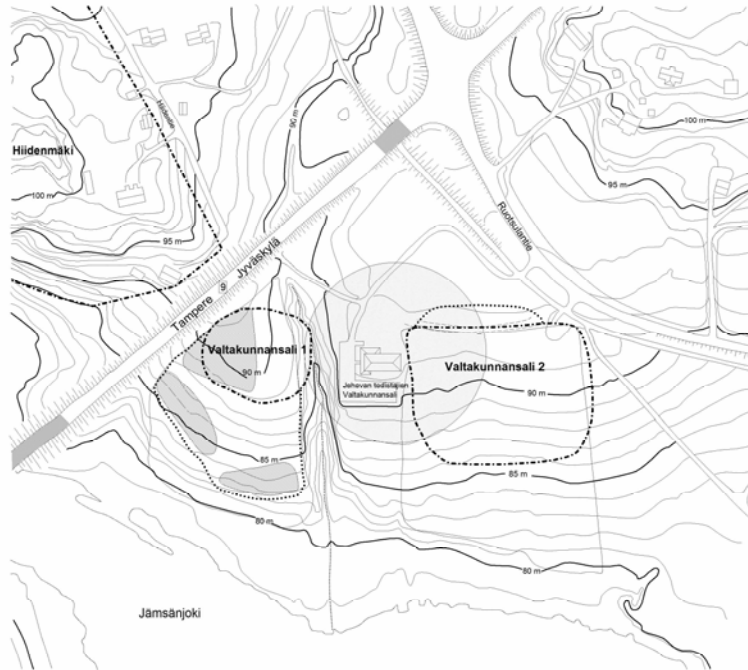
Jämsä Hiidenmäki,
Valtakunnansali 1 ja 2
 182 010067, 182 01 0056, 182 01 0057
 Kreetta Lesell 2008

Yleiskartta
 Mk. 1:2000
 Piirt. ja digit. Hanna-Maria Pellinen
 Pohjakartta: kaavakartta, (c) Jämsän
 kunnan tekninen toimisto

100 m

* koekuoppa

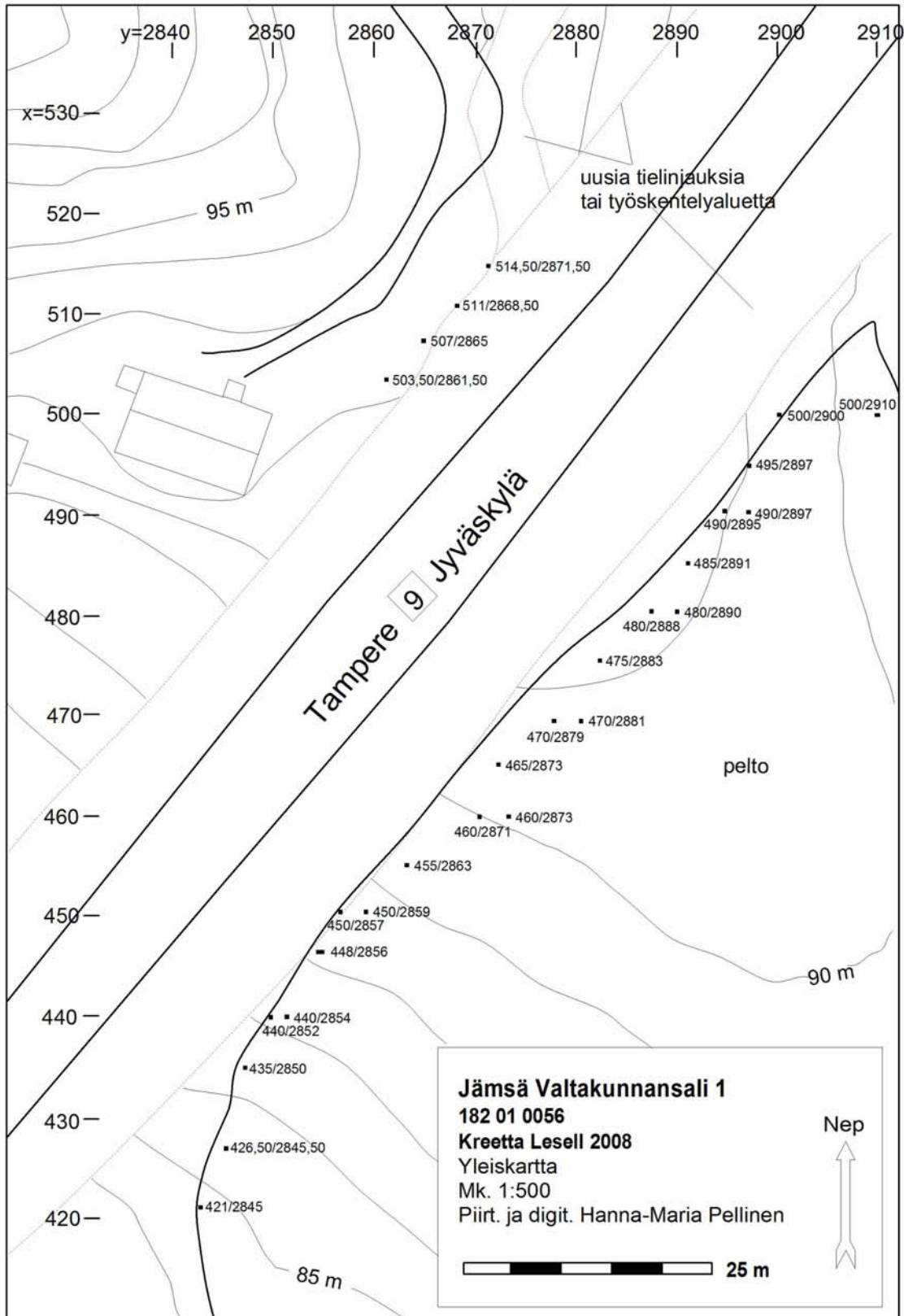

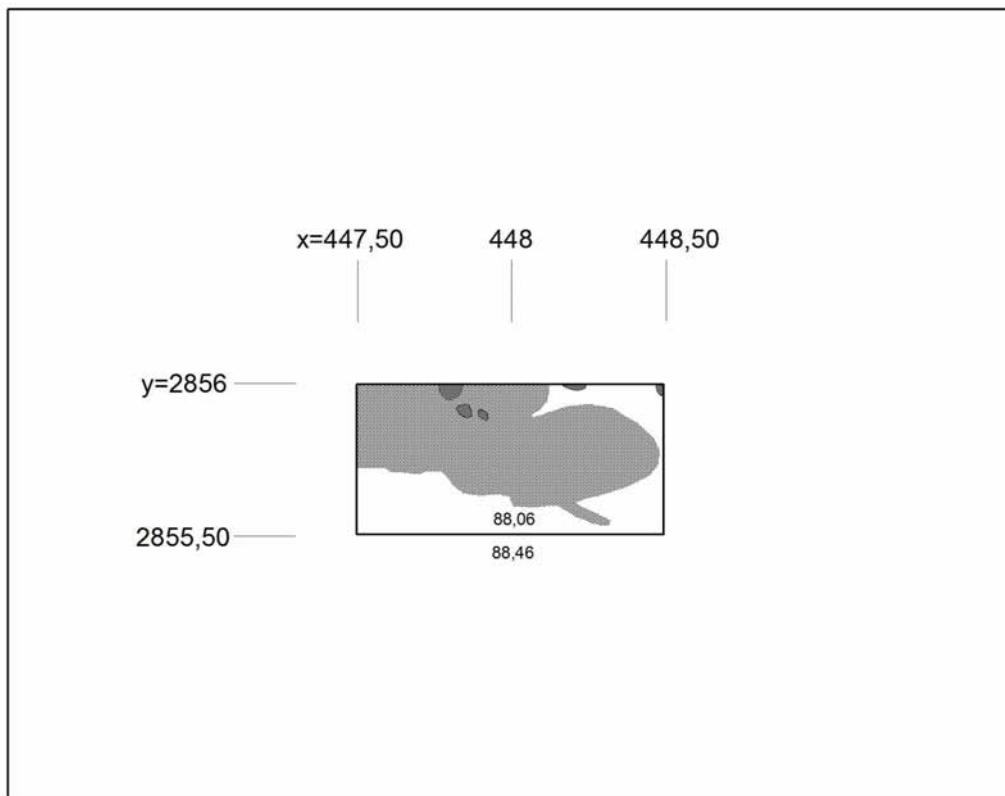
**Jämsä Hiidenmäki,
Valtakunnansali 1 ja 2**
162 010067, 162 01 0056, 162 01 0057
Kreotta Lesell 2008

Yleiskartta: muinaisjäännösaluuden rajat
Mk. 1:2000
Piirt. ja digit. Hanna-Maria Pellinen
Pohjakartta: kaavakartta, (c) Jämsän
kunnan tekninen toimisto

100 m

- Muinaisjäännösaluuden rajat ennen kevään 2008 koekäytöstä.
- Laajennukset muinaisjäännösaluusiin kevään 2008 koekäytön rakennehavaintojen sekä pintapommitustulosten perusteella.
- Alueet, jolle kvartsi-iskokset tai -esineet näyttivät pintapommituksessa keskittyneen.
- Honkalan keskiaikaisen kylätontin suunnittain sijainti historiallisten karttojen perusteella.

Jämsä Valtakunnansali 1

182 01 0056

Kreetta Lesell 2008

Tasokartta koekuopasta $x=448/y=2856$

Mk. 1:20

Korkeudet absol. m mpy

Piirt. ja digit. H.-M. Pellinen

vaalea savi

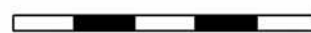

tumma likamaa

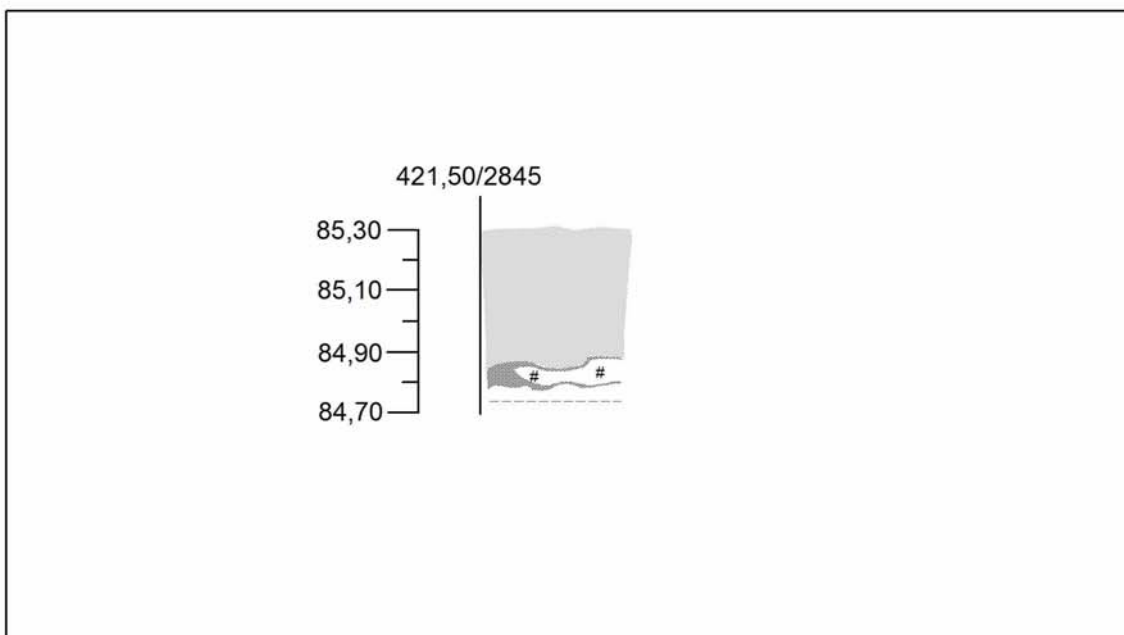
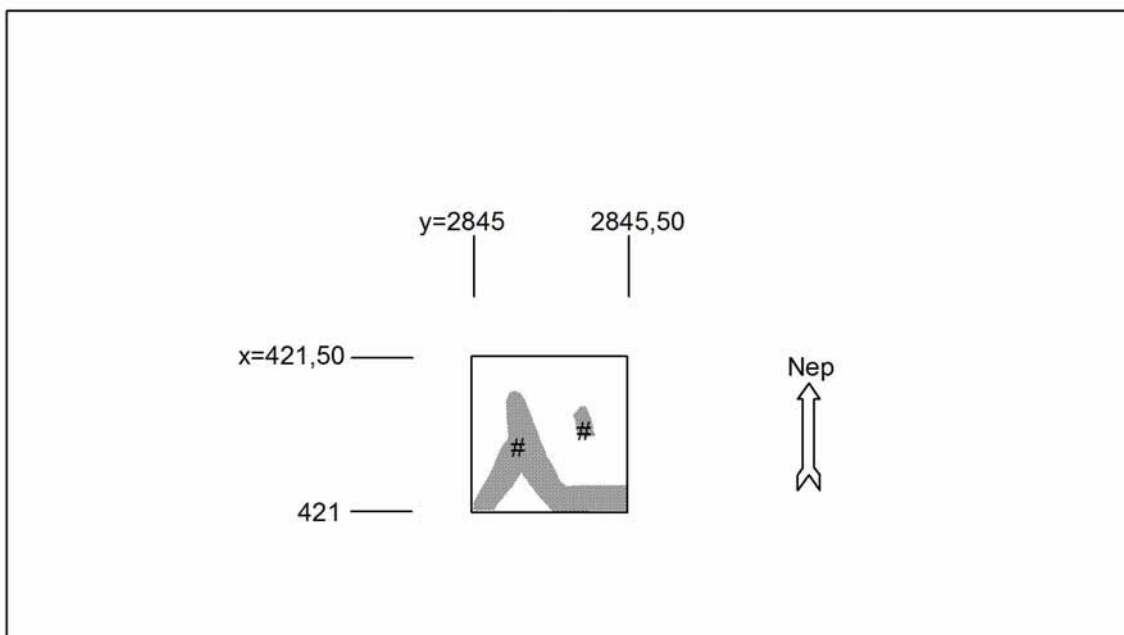

kivi

Nep

1 m

Jämsä Valtakunnansali 1

182 01 0056

Kreetta Lesell 2008

Tasokartta ja profiilikartta koe-
kuopasta $x=421/y=2845$

Taso n. 50 cm syvyydessä maan pinnasta

Alempana N-profiili

Mk. 1:20

Korkeudet absol. m mpy

Piirt. ja digit. Hanna-Maria Pellinen

 peltokerros/
likamaa

 tumma likamaa

 vaalea savi

 hiili

 1 m

